

**Fellesmøte av
den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
og sjøfarts- og fiskerikomiteen
onsdag den 19. februar 1958 kl. 10.**

D a g s o r d e n :

Redegjørelse for instruksen til den norske delegasjon til Genève om havenes frihet.

Møtet ble holdt i Lagtingssalen og ble ledet av utenrikskomiteens formann,
F i n n M o e.

Til stede var følgende medlemmer av *den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite*: Borten, Bøyum, Kjøs, Langhelle, Finn Moe, Offerdal, Erling Petersen, Røiseland, Oscar Torp, Henrik Svensen, Dahl, Hareide, Hegna, Paul Ingebretsen, Hønsvold og Vatnaland.

Videre møtte samtlige medlemmer av *sjøfarts- og fiskerikomiteen*: Eikrem, Engan, Sunniva Hakestad Møller, Hamran, Hareide, Langeland, Nybø, Johs. Olsen, Solsem, Stavrand, Storeide og Warholm.

Av *Regjeringens* medlemmer var til stede: Utenriksminister Lange.

Dessuten ble følgende embetsmenn gitt adgang til møtet: Høyesterettsdommer O.C. Gundersen (den norske delegasjons formann) og fra Utenriksdepartementet ekspedisjonssjef Stabell, byråsjef Seyersted og sekretær Bugge.

Formannen: Møtet er, som det fremgår av innkallelsen, sammenkalt for at man kan drøfte det opplegg som Regjeringen har gjort i forbindelse med den forestående konferanse i Genève hvor man skal drøfte fiskerigrensespørsmålet. Jeg gir med en gang ordet til utenriksministeren, for at han kan redegjøre for saken.

Utenriksminister Lange: På den konferanse om havets folkerett, som i FN's regi åpner i Genève den 24. d.m., er det en lang rekke spørsmål ved siden av dette om sjøterritoriets bredde, som ligger fore til behandling. Det er alle andre rettsregler som gjelder statenes myndighet innenfor sitt territorialfarvann, og der er tatt med et forslag til bestemmelse om at det må være en reell tilknytning mellom et skip og det land, hvis flagg det fører. Men i den instruks som Regjeringen har utarbeidet, og som foreligger til drøfting her i dag, er det bare to punkter som vi har gått virkelig utførlig inn på, og det er sjøterritoriets bredde og denne bestemmelsen om reell tilknytning mellom et skip og det land hvis flagg det fører. De andre spørsmålene er av en så vidt teknisk karakter at jeg tror det ville føre for langt å drøfte dem her.

Skulle det være noen av de to komiteers medlemmer som har spørsmål å stille i forbindelse med andre ting enn disse to, vil embetsmennene kunne svare på slike spørsmål.

Jeg vil gjerne, for at det ikke skal være noen misforståelse, begynne med å slå fast – noe som det i og for seg skulle være overflødig å slå fast – at det vi skal ta standpunkt til nå i sammenheng med konferansen i Genève, er *ikke* bredden av det norske sjøterritorium eller en eventuell utvidelse av den norske fiskerigrense. Det må vi ta standpunkt til senere, når resultatet fra konferansen i Genève foreligger, og når vi ser virkningene av de resultater konferansen eventuelt kommer frem til på dette område.

Det som foreligger i forbindelse med konferansen nå, og i forbindelse med instruksene for vår delegasjon, er spørsmålet: Hva er det ønskelig fra norsk synspunkt at det blir enighet om, hvor det gjelder statenes adgang til å utstrekke sitt sjøterritorium, først og fremst for fiskeriformål, eventuelt også for andre formål? Med andre ord: Hvilken maksimal bredde for utstrekningen av sjøterritorier er det vi fra norsk side er interessert i at det blir enighet om?

Det er situasjonen, etter de opplysninger vi har kunnet innhente, at der på konferansen vil være et ganske betydelig flertall av stater som vil ønske at man får adgang til å utvide sitt sjøterritorium – eventuelt bare for fiskeriformål – langt utover 12 mil. Et mindretall av stater, først og fremst de tre vestlige stormaktene, men også en del mindre vest-europeiske land, vil i hvert fall *ta utgangspunkt i* sin tradisjonelle holdning om en sjøterritoriebredde på 3, for enkelte mindre lands vedkommende 4, sjømil.

Av den diskusjonen som har foregått her hjemme, er det jo blitt klart, hvis man ikke kunne regne seg til det på forhånd, at vi på norsk side har til dels motstridende interesse av at grensene for statenes fiskeriterritorium er så trange som mulig, fordi vi er interessert i at det frie hav er så stort som mulig. Derimot er våre kystfiskerier, og først og fremst våre kystfiskerier fra Trøndelag og hele veien nordover, interessert i – og de har gitt tydelig uttrykk for det – en utvidelse av vår fiskerigrense (til 12 mil, er det man har samlet seg om), fordi oppfatningen er den at det vil beskytte våre fiskeres interesser, gjør det lettere å unngå herjinger fra fremmede trålere som hvert år volder så store tap og slik stor opphisselse i Nord-Norge.

Som jeg gjorde oppmerksom på da jeg svarte på et spørsmål i Stortinget for en tid siden, vil ikke en utvidelse til 12 mil løse *hele* det problemet, fordi en del av det norske fiske med stående redskap foregår utenfor også en 12 mils grense. Men det er ikke tvil om at en utvidelse til 12 mils grense vil bety en forbedring, hvis vi greier å hevde den 12 mils grensen effektivt – men det er et stort hvis.

Men det er ikke en avgjørelse om dette vi skal ta i dag. Det vi må ta standpunkt til i dag, er ut fra disse til dels motstridende interesser: Hva for et standpunkt skal vi i Genève ta til dette spørsmålet om adgangen for stater til å trekke grenser for sitt sjøterritorium? Norges tradisjonelle standpunkt har vært at vi har protestert f.eks. overfor Sovjet mot dets 12 mils grense. Vi har en lang tradisjon for internasjonalt samkvem med den holdning at vi for vår del, av historiske og

økonomiske grunner – som ble anerkjent ved rettssaken i Haag i 1951 – selv hevder en 4 mils grense, men at vi har ansett det som et maksimum for fiskeriformål og også for nøytralitetsformål. Hvis vi nå med flagg i topp skulle gå inn for 12 mil, ville det derfor bety en fullstendig kursendring i dette spørsmål.

På den andre siden er det, som jeg sa, klart at det på konferansen vil være et flertall av stater som helst ser en adgang til å utvide til 12 mil eller mer. Under de omstendigheter må det etter Regjeringens vurdering være i norsk interesse å arbeide for at man på konferansen når frem til et kompromiss som setter 12 mil som den maksimale grense – og 12 mil som maksimal grense *for fiskeriformål*, hvis det er mulighet for å oppnå enighet om å holde forskjellige grenser for fiskeriformål og for andre formål.

Det er da det instruksene går ut på, at i realiteten skal den norske delegasjon søke å bidra til at det på konferansen blir et flertall i hvert fall – helst enighet, men i hvert fall et solid flertall – for å sette 12 mil som maksimum, og for fiskeriformål.

Hvis det *ikke* oppnås enighet om et slikt maksimum, blir det sannsynligvis ikke noe resultat på dette område, og vi vil fortsatt ha det anarki som vi i dag har, og som jo har ført til at en rekke syd-amerikanske Stillehavstater har utvidet sitt fiskeriområde til 200 mil utenfor sine kyster under påberopelse av kontinentalsokkel-prinsippet. En slik tilstand med full frihet for alle er det minst ønskelige alternativ, og det som med visshet vil gå ut over norske interesser på de fjerne farvann.

12 mil er det vi kan håpe på at der kan skapes enighet om, fordi vi har fortrolige meddelelser om at også de tradisjonelle «3-mils-land» er på det rene med hvordan situasjonen ligger, og til sist sannsynligvis vil gå med på 12 mil som et kompromiss.

Hvor det gjelder *taktikken* fra norsk side, er det Regjeringens vurdering, etter konferanse med de interesserte næringer og deres organisasjoner, at all den stund vi vet at det på konferansen vil være et flertall som ikke bare ønsker å gå til 12 mil, men som sannsynligvis skulle ønske å gå ut over 12 mil, mange av dem, så bør ikke Norge opptre aktivt for en 12 mils grense før det er klart at det kan bli kompromissløsningen. Vi bør altså holde oss tilbake til å begynne med, for ikke å styrke den strømmingen som sikkert vil være meget sterk på konferansen allikevel, og som går ut på et bredest mulig fiskeriterritorium, men vi bør når de forskjellige ekstreme standpunkter er lagt frem, arbeide for et kompromiss på 12 mil som maksimum og for fiskeriformål.

Skulle det vise seg at det ikke er mulig å oppnå enighet om å skille mellom bredden av fiskeriterritorier og bredden av sjøterritorier for andre formål, bør vår delegasjon – etter den instruks som det her foreligger utkast til – akseptere også at 12 mil blir maksimum for sjøterritorier i det hele og for alle formål. Men det bør bare være det siste kompromiss som vi går med på. Vårt siktemål må være 12 mil for fiskeriformål, sånn at vi ikke får noe press i selve den internasjonale opinion på dette område i retning av å gå utover de grenser vi nå har, f.eks. for militære formål eller for andre formål når det gjelder sjøterritorier.

Det er stort sett det som jeg kan si om instruksen på dette felt. Jeg tror ikke det tjener noen hensikt her å ta opp noen hypotetisk diskusjon om hva vi skal gjøre med hensyn til vår egen fiskerigrense hvis konferansen kommer til det ene resultat eller hvis den kommer til det annet resultat. Den diskusjonen og den vurderingen får vi ta når vi ser hva som blir resultatet i Genève og hvilket standpunkt andre land – og jeg tenker da særlig på de land, ved hvis kyster vi driver fiske, så som Island og Canada, og Danmark for Færøyenes og Grønlands vedkommende – inntar i lys av konferansens resultat.

Det annet spørsmål som jeg gjerne vil nevne, er spørsmålet om *bekvemmelighetsflagg*. Innen vår skipsfartsnæring og alle dens organisasjoner, både på reder-, offisers- og mannskapshold, blir man mer og mer opptatt av og bekymret over den utvikling som vi har vært vitner til i de siste 9-10 år. Det har skjedd en økning i antallet av skip som seiler under bekvemmelighetsflagg, dvs. under Panamas, Honduras', Liberias eller Costa Ricas flagg – stater som rederiene ikke har noen reell tilknytning til, og som ikke utøver noen reell myndighet over disse skipene, men bare nøyer seg med å ta en minimal registreringsavgift av dem, for å gi dem rett til å føre flaggene. Det har vært en økning i den flåten som seiler under slike bekvemmelighetsflagg, fra 700 000 tonn umiddelbart etter krigen til, så vidt jeg husker, 13 millioner tonn nå. Derav har Liberia alene ca. 9 millioner tonn, så Liberia er seilt opp på 3. plassen i den internasjonale skipsfartsstatistikk, og har tatt den 3. plassen fra Norge, slik at vi nå står som nr. 4 etter De Forente Stater, Storbritannia og Liberia.

Nå er det ikke godt å gripe den saken an. Den er uhyre komplisert, og jeg skal ikke gå inn på den i hele dens bredde. Men Den internasjonale folkerettskommisjon har i utkastet til bestemmelser om havets folkerett tatt med en bestemmelse som sier at der skal være en reell tilknytning mellom et skip og det land, hvis flagg det fører. Denne bestemmelse er samtlige norske skipsfartsinteresser enige om at vi må gjøre hva vi kan for å få godtatt i den internasjonale avtalen.

Der har vært dem, særlig på sjømannssiden, som har ment at vi utover det burde arbeide aktivt for å få nærmere konkretisert hva der skulle ligge i dette uttrykket «en reell tilknytning». Men det vil helt avhenge av hvordan situasjonen vil vise seg å være på konferansen i Genève, om det vil være hensiktsmessig å arbeide for en slik nærmere konkretisering. Det er slett ikke sikkert at den ville tjene våre interesser, den konkretiseringen man eventuelt kunne bli enig om.

Det viktigste fra norsk synspunkt, og fra norsk skipsfarts synspunkt, er å få fastslått denne bestemmelsen om den reelle tilknytning, som da ville tillate den negative slutning at disse skip er statsløse, og dermed åpne muligheten for å ta forholdsregler mot dem, som ikke ville ha de samme konsekvenser som hvis de betraktes som nasjonale skip slik som andre lands skip. Derfor går instruksen ut på at delegasjonen skal arbeide for at denne bestemmelsen blir vedtatt slik den er foreslått i Folkerettskommisjonens innstilling, og at delegasjonen *om mulig* – dvs. etter å ha foretatt undersøkelser om hvor landet ligger – skal bidra til noen konkretisering. Men det blir i høy grad avhengig av hvor landet ligger på konferansen, om det vil være hensiktsmessig ut fra norske interesser.

Formannen: Jeg skal takke utenriksministeren for redegjørelsen. Er det noen som forlanger ordet?

Johs. Olsen: Så vidt jeg forsto utenriksministeren var det slik at de delegerte som skal reise til Genève for å behandle disse spørsmål, ikke skal ta noensomhelst stilling til spørsmålet om bredden av det norske sjøterritorium, i forbindelse med de krav som i Norge er blitt reist om å utvide fiskerigrensen fra 4 til 12 nautiske mil, men at de ene og alene skal ta stilling til spørsmålet om en maksimal fiskerigrense. Så vidt jeg forsto er det så at kanskje flertallet av de stater som deltar i konferansen, vil komme til å gå inn for 200 nautiske mil som maksimalgrense i stedet for 12, og det er da dette spørsmål vår delegasjon skal ta stilling til, uavhengig av den diskusjon som har vært ført her hjemme om en grense på 4 eller 12 mil.

Jeg vil da si at hvis vi skulle ha en grense på 200 nautiske mil, f.eks. fra Trøndelag og nordover, eller i Barentshavet, fra Lofotodden og nordover, hvor torskefisket hovedsakelig drives utenom 4 mils grensen, ville vi altså få alle de viktigste fiskebankene innenfor 200 mils grensen. Vi ville få Nordkappbanken, og vi ville få bankene utenfor Vardø, de ligger fra 40-50 til 80-100, kanskje 120 mil fra land på norsk side, og ville altså falle innenfor, hvis vi fikk en fiskerigrense på 200 mil. Det ville altså si det samme som at vi og russerne ville være alene i Barentshavet, og de andre da fikk fiske bortover mot Bjørnøya og Svalbard. Jeg antar at det da ville bli en veldig motstand fra de andre nasjonene som fisker i det farvannet, blant annet England og Tyskland, annet er jo ikke å vente. I praksis vil det vel være meget vanskelig, for ikke å si umulig, der oppe hvor vi har delvis mørke natt og dag og ofte usiktbart vær, å håndheve en slik fiskerigrense, om det ble så at vi fikk en fiskerigrense på 200 nautiske mil. Når det gjelder 12 nautiske mil derimot, er vår kyst slik – der er jo stort sett høye fjell som stuper ned i sjøen der nord – at den grensen ville vi kunne håndheve praktisk talt like godt som den grensen vi har i dag, på 4 kvartmil. Derfor er jeg enig med utenriksministeren i at vår delegasjon bør gå inn for en maksimalgrense på 12 kvartmil, og ikke på 200, idet våre norske interesser i andre land ikke ville være tjent med et så bredt sjøterritorium for fiske.

Når det gjelder de andre spørsmålene utenriksministeren nevnte, er det ikke så lett å uttale seg. Vi har jo fått bare denne korte redegjørelsen, og har ennå ikke hatt anledning til å studere de dokumentene vi har fått utlånt. Men for mitt vedkommende vil jeg si at jeg synes utenriksministerens konklusjon var slik at vi skulle kunne slutte oss til den.

Utenriksminister Lange: Det var bare en kort bemerkning for å unngå misforståelser.

Jeg tror ikke det er noe flertall for et så bredt fiskeriterritorium som til 200 mil. Det er et flertall for 12 mil eller mer, og de 200 mil som de sydamerikanske statene hevder i Stillehavet, begrunner de med at kontinentalsokkelen er så bred der, mens det derimot ikke kan konstrueres en kontinentalsokkelbredde på 200 mil ut for

de norske kystene. Så det vil ikke under noen omstendighet kunne være aktuelt for oss overhodet å overveie det med noen hjemmel i noen slags folkerettsprinsipper. Men ellers tror jeg som sagt at vi skal vente med diskusjonen om hvordan vi for vårt eget vedkommende skal forholde oss, til vi ser hva resultatet blir i Genève.

Formannen: Skal jeg få lov til å stille et spørsmål selv? - Det er jo ganske klart at vi ikke blir bundet i og for seg av noe vedtak, og at vi kan vente med å fastlegge bredden for vårt eget sjøterritorium. Men på den annen side må man vel anta at hvis vi går inn for en maksimal bredde på 12 sjømil, og dette blir vedtatt på konferansen, vil det vel tross alt representere et visst press på oss til å utvide sjøgrensen til 12 mil?

Utenriksminister Lange: Det som vil representere et press på oss, det er hvis – og nå kommer vi inn i hypotesenes verden – hvis det som resultat av enten ingen enighet på konferansen eller av enighet om en maksimal fiskerigrense på 12 mil, blir vedtatt i Island, i Danmark for Færøyenes og også for Grønlands vedkommende, og i Canada, å gå til en utvidelse til 12 mil. Da bortfaller hensynet til vårt fiske på fjerne farvann, for da kan vi ikke lenger håpe å få dem nærmere opp under disse kystene enn de 12 mil som blir fastsatt. Og da blir *det* det sterkeste press for vårt vedkommende. Men jeg vil bare for ordens skyld gjøre oppmerksom på at det er ikke så problemfritt som det kan fortone seg å gå til å etablere en norsk 12 mils grense. For det første har vi overvåkingsproblemet, og Forsvarsdepartementet gjør oppmerksom på at det vil bli sterkt økte omkostninger ved et noenlunde effektivt vakthold langs en 12 mils fiskerigrense. For det annet har vi hele situasjonen i Oslofjorden, og forholdet til svenskene i Oslofjorden, som vil reise meget kompliserte problemer. Men dem får vi ta når vi står i den situasjon.

Formannen: Flere har ikke forlangt ordet, og da kan vi vel fastslå at vi har tatt utenriksministerens redegjørelse til etterretning.

Møtet hevet.